

Odpowiedź Fundacji Batorego na publikację Fundacji Ordo Iuris o programie Obywatele dla Demokracji

Wstęp

W sygnowanej przez Fundację Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris publikacji pt. „*Obywatele dla demokracji. Ocena prawidłowości alokacji środków Mechanizmu Finansowego EOG (tzw. „funduszy norweskich”) przez Fundację im. Stefana Batorego oraz opis postulowanych zmian obecnego modelu*”¹, sformułowane zostały fałszywe, nie mające oparcia w faktach zarzuty pod adresem Fundacji im. Stefana Batorego w związku z pełnieniem przez nią w okresie czerwiec 2013 - kwiecień 2017 funkcji operatora funduszu dla organizacji pozarządowych, finansowanego ze środków pomocowych Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014 (tzw. „Fundusze EOG”).

W publikacji Ordo Iuris Fundacja Batorego oskarżona została o „dystrybucję funduszy, niezgodną z intencjami, które przyświecały Państwow-Stronom umów międzynarodowych”, „stronniczość i nierzetelność w alokacji środków”, „preferowanie dużych ośrodków miejskich”, „lansowanie projektów wpisujących się w linię określonych środowisk ideologicznych i światopoglądowych”, oraz „brak poszanowania dla polskiego porządku prawnego i Konstytucji RP”.

Pod pozorem obiektywnej analizy autorzy publikacji dokonują skrajnie subiektywnej, silnie zideologizowanej nadinterpretacji finansowanych w programie projektów, imputując ich realizatorom przynależność światopoglądowo-polityczną i prowadzenie działań niezgodnych z polskim porządkiem prawnym. Publikacja nie spełnia minimalnych standardów rzeczowej analizy i obiektywnej oceny, a niektóre zawarte w niej wypowiedzi mają charakter pomówień.

O zasadach dystrybucji środków z Funduszy EOG w programie Obywatele dla Demokracji

- 1. Program Obywatele dla Demokracji przygotowany i wdrażany przez Fundację Batorego prowadzony był zgodnie z zapisami umów międzynarodowych, w tym z zapisaną w dokumentach określających sposób wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego w latach 2009-2014 zasadą zrównoważonego rozwoju.**

Po pierwsze: Cele, zasady i procedury obowiązujące przy wdrażaniu przez Fundację Batorego programu dla organizacji pozarządowych Obywatele dla Demokracji określone zostały nie tylko w Regulacjach w sprawie wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014 (Fundusze EOG), których artykuły: 1.6 i 5.13.1 przywołują autorzy publikacji, ale w szeregu innych dokumentów, określających i doprecyzowujących cele i sposób realizacji programów finansowanych z tych Funduszy. Były to:

- Protokół 38b do Umowy o EOG w sprawie ustanowienia Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2009-2014;
- Memorandum of Understanding (MoU) w sprawie wdrażania Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2009-2014, podpisane przez Państwa-Darczyńców i Państwo-Beneficjenta;
- Regulacje w sprawie wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014 wraz z załącznikami, w tym szczególnie załącznik nr 9: Podręcznik Operatora Programu);

¹Publikacja zamieszczona na stronie (http://ordoiuris.pl/pliki/dokumenty/RaportNor_2017-08-07.pdf) oraz w kanałach społecznościowych (Facebook, TT) 7 sierpnia 2017 r.

- Wytyczne dla Programów dla Organizacji Pozarządowych w ramach Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2009-2014 Obszar Programowy „Fundusz dla Organizacji Pozarządowych” przyjęte w dniu 25 maja 2011 roku
- Opis Obszaru Programowego nr 10 „Fundusz dla Organizacji Pozarządowych” (Fundusz dla NGO) w ramach sektora priorytetowego Społeczeństwo Obywatelskie Mechanizmu Finansowego EOG.

Realizując program Obywatele dla Demokracji Fundacja Batorego ściśle stosowała się do przepisów zawartych w w/w dokumentach, które dotyczyły programu dla organizacji pozarządowych, w tym przywołanego przez autorów publikacji Fundacji Ordo Iuris art. 1.6 *Regulacji w sprawie wdrażania Mechanizmu Finansowego EOG*², ale też Wytycznych, Podręcznika Operatora i Umowy o wdrażanie programu zawartej z Biurem Mechanizmów Finansowych w Brukseli zgodnie z art. 5.13 ustęp 2 *Regulacji*³, *doprecyzowany w art. 1.1. Wytycznych*.⁴

W dokumentach tych zdefiniowane zostały również **główne obszary wsparcia programów dla organizacji pozarządowych wdrażanych we wszystkich krajach** korzystających ze środków Mechanizmu Finansowego EOG. Były to (za art.2.5. Wytycznych Programów dla Organizacji Pozarządowych):

- Demokracja
- Prawa człowieka, z uwzględnieniem praw mniejszości (etnicznych, religijnych, językowych i seksualnych)
- Dobre rządzenie i transparentność działania
- Demokracja partycypacyjna
- Zwalczanie rasizmu i ksenofobii
- Zwalczanie dyskryminacji
- Przeciwdziałanie nierównościom społecznym, ubóstwu i wykluczeniu,
- Równouprawnienie płci
- Przeciwdziałanie przemocy ze względu na płeć
- Wsparcie organizacji zajmujących się tematyką dzieci i młodzieży oraz/lub działań skierowanych do dzieci i młodzieży.

Przed uruchomieniem programu dla organizacji pozarządowych w Polsce obszary wsparcia i wybór priorytetów odpowiednich dla naszego kraju były dyskutowane w środowisku pozarządowym w ramach otwartych konsultacji prowadzonych pod patronatem Rady Działalności Pożytku Publicznego, w których udział wziąć mogli wszyscy zainteresowani. Informacja o konsultacjach dystrybuowana była wieloma kanałami, w tym poprzez portal ngo.pl, notujący codziennie 35 tysięcy odwiedzin. W oparciu o wyniki tych konsultacji Fundacja im. Stefana Batorego wraz z Polską Fundacją Dzieci i

² „Na wszystkich etapach wdrażania Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2009-2014 stosuje się najwyższy stopień przejrzystości, odpowiedzialności i gospodarności, a także zasady dobrego rządzenia, zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia płci i równych szans. Państwa-Darczyńcy praktykują zasadę zerowej tolerancji wobec korupcji”.

³ „Jeśli Biuro Mechanizmów Finansowych (BMF) będzie pełnił funkcję Operatora Programu, wdrażanie programu będzie zazwyczaj przeprowadzane przez operatora funduszu wskazanego i zakontraktowanego przez BMF. Rolę i zakres obowiązków BMF oraz operatora funduszu reguluje umowa w sprawie realizacji programu zawierana między BMF a tymże operatorem.”

⁴ „W przypadku gdy Programy te zostaną powierzone BMF, które zakontraktuje operatora funduszu, Regulacje nie będą miały zastosowania. W takiej sytuacji, zastosowanie będą miały jedynie te specyficzne kwestie związane z sektorem NGO, o których mowa w Wytycznych. Będą one zawarte w specyfikacji wymagań i obowiązków operatora funduszu oraz w umowie ws. realizacji programu z wybranym operatorem”.

Młodzieży przygotowała zgłoszoną w konkursie na operatora funduszu dla organizacji pozarządowych propozycję programu Obywatele dla Demokracji.

Po drugie, Fundacja stosowała zapisaną w dokumentach **zasadę dobrego rządzenia, zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia płci i równych szans** – zgodnie z wykładnią zawartą w *Podręczniku dla Operatora*, stanowiącym Załącznik nr 9 do *Regulacji w sprawie wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014*. W programach finansowanych z Funduszy EOG „termin ‘zrównoważony rozwój’ oznacza rozwój zaspokajający aktualne potrzeby, nie uniemożliwiający przy tym przyszłym pokoleniom spełnienia ich potrzeb”.⁵

Koncepcja stosowania zasady „zrównoważonego rozwoju” w programach finansowanych z Funduszy EOG w wymiarach środowiskowym, społecznym i gospodarczym została szczegółowo wyłuszczone w „*Podręczniku dla Operatora*” na str. 19-20. Nie mieści się w niej interpretacja przedstawiona w publikacji *Ordo Iuris*, wedle której zrównoważony rozwój to równy podział środków pomocowych, proporcjonalnie do liczby mieszkańców czy liczby organizacji zarejestrowanych w województwach. Zrównoważony rozwój to nie równe rozdawnictwo, ale wspieranie różnych aktywności, różnych segmentów sektora pozarządowego, a przede wszystkim różnych odbiorców projektów: kobiet, niepełnosprawnych, dzieci, starszych, wykluczonych, mniejszości.

Po trzecie, programy dla organizacji pozarządowych – jak zapisano w art. 2.1 *Wytycznych* – miały być „**ustanawiane w oparciu o mechanizm zarządzania oparty na rezultatach**. W jego ramach zdefiniowane zostaną wyraźne cele i rezultaty, które **skupiać się będą na skutkach oddziaływania na ludzi i systemy**, jak również wskaźniki z wartościami wyjściowymi i docelowymi, które użyte będą do oceny mierzalnego postępu w osiągnięciu oczekiwanych rezultatów/ oddziaływania”.

Fundacja Batorego jako operator programu dla organizacji pozarządowych odpowiedzialna była za takie przygotowanie i wdrażanie programu, które „było zgodne z zasadami gospodarności, wydajności i skuteczności, a w szczególności dawało gwarancję, że projekty wspierane w programie przyczyniają się do osiągnięcia ogólnych celów Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2009-2014 oraz **konkretnego rezultatu/rezultatów i celu/celów programu**” (art. 4.7 *Regulacji*).

W art. 2.4. *Wytycznych dla programów dla organizacji pozarządowych* zaproponowana została „lista oczekiwanych rezultatów, na których będą bazować programy krajowe”. Należały do nich: „Wspieranie aktywnej postawy obywatelskiej; Większe zaangażowanie organizacji pozarządowych w politykę i proces podejmowania decyzji z udziałem władz lokalnych, regionalnych i krajowych; Tworzenie wielosektorowych partnerstw, w szczególności z udziałem władz na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym; Promowanie wartości demokratycznych, w tym praw człowieka; Rozwijanie roli rzecznictwa (advocacy) i nadzoru obywatelskiego (watchdog); Stworzenie sieci współpracy i koalicji organizacji pozarządowych działających w partnerstwie; Promowanie zwiększenia potencjału organizacji pozarządowych i rozwoju środowiska tego sektora; Osiągnięcie większego wkładu w zrównoważony rozwój; Zapewnienie określonym grupom docelowym większej ilości usług społecznych i podstawowych; Wzmocnienie (empowerment) grup narażonych na różne zagrożenia”.

Prowadząc program Obywatele dla Demokracji Fundacja kierowała się sformułowaną powyżej zasadą osiągnięcia zakładanych rezultatów projektów i celu programu. Rezultaty, które osiągnięte zostały w ramach programu przedstawione są na jego stronie internetowej⁶. Publikacja Fundacji *Ordo Iuris* całkowicie je jednak pomija.

Przytoczmy więc kilka danych dotyczących osiągniętych w programie efektów. W ciągu 2,5 roku (od listopada 2013 do kwietnia 2016) 667 organizacji pozarządowych zrealizowało (samodzielnie lub w

⁵ Art. 2.7.2 *Podręcznika dla Operatora*.

⁶ <http://www.ngofund.org.pl/rezultaty-programu/>

partnerstwie) 617 projektów o wartości 131 milionów złotych. Działania projektowe prowadzone były w 773 miejscowościach w Polsce. 146 projektów miało zasięg ogólnokrajowy.

W 390 miejscowościach prowadzono działania służące zwiększeniu aktywności obywateli w życiu publicznym i wspólnym z władzami rozwiązywaniu lokalnych problemów. Wzięło w nich udział ponad 56 tys. osób (w tym dzieci i młodzież), 668 organizacji pozarządowych i 340 instytucji publicznych (takich jak ministerstwa, samorząd lokalny, domy kultury, nadleśnictwa, ośrodki pomocy społecznej, szkoły).

Działaniami strażniczymi i rzeczniczymi objęto 6,8 tys. instytucji. Monitorowano działalność organów administracji rządowej i samorządowej, szkół, uczelni, szpitali, sądów. Sprawdzano m.in.: jawność posiedzeń rad miejskich, przestrzeganie regulacji dotyczących ochrony środowiska, praw dzieci niepełnosprawnych w systemie edukacji, procedury rekrutacji i finansowania studiów doktoranckich. Kontrolą objęto jakość i dostęp do opieki medycznej: praktykę diagnozowania chorób onkologicznych, stosowanie standardów opieki.

Podjęto 434 różnego rodzaju inicjatywy mające na celu zwrócenie uwagi na problem dyskryminacji oraz promowanie postaw tolerancji i poszanowania dla różnorodności. Udzielono wsparcia 5 tys. osób z grup narażonych na dyskryminację (np. cudzoziemcy, kobiety doświadczające przemocy, społeczność romska, uchodźcy i ich dzieci). Zrealizowano 28 działań mających na celu integrację cudzoziemców i dzieci cudzoziemskich.

42,5 tys. osób (m.in. osoby z niepełnosprawnościami i zaburzeniami psychicznymi, ich rodziny i opiekunowie, seniorzy, dzieci i młodzież w trudnej sytuacji, rodziny w kryzysie, ofiary przemocy, bezdomni, migranci) otrzymało różnego rodzaju wsparcie (m.in. poradnictwo prawne i psychologiczne, terapia, rehabilitacja). Swoje kompetencje zwiększyło 7,9 tys. osób (m.in. kadra placówek oferujących wsparcie osobom narażonym na wykluczenie oraz pracownicy administracji publicznej i służb mundurowych).

- 2. Program Obywatele dla Demokracji prowadzony był z dbałością o zachowanie równego dostępu dla wszystkich uprawnionych podmiotów, zarówno z małych jak i z dużych ośrodków. W żadnym stopniu nie preferował organizacji zarejestrowanych w województwie mazowieckim i małopolskim. Duża liczba dotacji przekazana organizacjom z tych regionów wynikała z wysokiej oceny przyznanej zgłoszonym przez nie projektom przez ekspertów oceniających wnioski.**

Po pierwsze, w konkursach dotacyjnych organizowanych w programie przestrzegano zasad równego dostępu, otwartości, przejrzystości i jasności procedur. Zasady ubiegania się o dotację i terminy składania wniosków były podane przy uruchomieniu programu, a informacja o konkursach była szeroko dystrybuowana m.in. przez portale dla organizacji pozarządowych, portale samorządowe oraz szeroki mailing.

Fundacja wprowadziła szereg ułatwień w procedurze ubiegania się o dotację, szczególnie ważnych dla organizacji niedoświadczonych, z małych ośrodków. Był to m.in.: dwustopniowy proces składania wniosków - najpierw wnioski wstępne, które nie wymagały dużo nakładu pracy, potem wnioski pełne; przyjazny, prosty w obsłudze system składania wniosków, ograniczenie formalno-biurokratycznych wymogów dotyczących składania dokumentów przed podjęciem decyzji o przyznaniu dotacji; spotkania oraz stała pomoc i doradztwo zespołu programu dla aplikujących organizacji.

Po drugie, dla zwiększenia szans na skorzystanie z dotacji przez organizacje małe, niedoświadczone, spoza dużych ośrodków miejskich, nie posiadające zasobów ludzkich i materialnych, Fundacja

oferowała pokrycie wymaganego w programie finansowego wkładu własnego w wysokości 5% budżetu projektu.⁷

Po trzecie, w konkursach grantowych, w ścieżce zwalczania dyskryminacji, wprowadzone zostały preferencje dla organizacji spoza Warszawy w postaci dodatkowych punktów w ocenie wniosku.⁸

W efekcie w 7 konkursach dotacyjnych organizowanych w programie oraz w przyjmowanych „na bieżąco” wnioskach na nawiązanie lub poszerzenie współpracy z podmiotami z Państw-Darczyńców, złożonych zostało 6 893 wnioski. Najwięcej wniosków złożyły organizacje z województwa mazowieckiego (1 705). Najmniej z województwa opolskiego (86). Na podstawie ocen niezależnych ekspertów przekazanych zostało 620 dotacji⁹. Statystykę wniosków złożonych i dotacji przekazanych ilustruje poniższa tabela.

Województwo	Liczba wniosków na projekty tematyczne i systemowe	Liczba dotacji przekazanych	Liczba wniosków na projekty dwustronne	Liczba dotacji przekazanych	Razem wnioski złożone	Razem przekazane dotacje
dolnośląskie	578	31	10	5	588	36
kujawsko-pomorskie	172	17	3	1	175	18
lubelskie	364	21	4	2	368	23
lubuskie	124	7	0	0	124	7
łódzkie	317	25	7	2	324	27
małopolskie	781	83	33	11	814	94
mazowieckie	1651	236	54	31	1705	267
opolskie	85	1	1	1	86	2
podkarpackie	233	10	9	0	242	10
podlaskie	245	11	8	3	253	14
pomorskie	466	25	6	3	472	28
śląskie	589	30	10	4	599	34
świętokrzyskie	197	4	2	0	199	4
warmińsko-mazurskie	308	15	7	3	315	18
wielkopolskie	392	21	11	6	403	27
zachodniopomorskie	224	11	2	0	226	11
razem	6726	548	167	72	6893	620

W programie wsparcie otrzymały bardzo różne organizacje. Obok dużych i doświadczonych z wielkich miast, młode i małe, z terenów wiejskich i małych miasteczek. Najwięcej dotacji otrzymały projekty złożone przez organizacje zarejestrowane w województwie mazowieckim. Najmniej projekty złożone przez organizacje z województwa opolskiego. Jednakże uporczywe twierdzenie autorów publikacji, że „blisko 40% (245 projektów) zrealizowano w Warszawie” i że „projekty zrealizowane w Warszawie pochłonęły ponad połowę środków rozdzielonych przez Fundację Batorego” jest świadomą manipulacją, mającą na celu wprowadzeni w błąd opinii publicznej. **W Warszawie**

⁷ Podręcznik dla Wnioskodawców i Grantobiorców, str. 10, <http://www.ngofund.org.pl/projekty-tematyczne/dokumenty-do-pobrania-projekty-tematyczne/>

⁸ Podręcznik dla Wnioskodawców i Grantobiorców, str. 13, <http://www.ngofund.org.pl/projekty-tematyczne/dokumenty-do-pobrania-projekty-tematyczne/>

⁹ W sumie przyznano 630 dotacji, ale 10 organizacji, którym przyznano dotacje zrezygnowało z realizacji działań. Z 3 organizacjami, którym przekazano dotacje, zerwana została umowa dotacyjna ze względu na wykryte nieprawidłowości.

realizowanych było 49, czyli niecałe 9% wszystkich dofinansowanych projektów. 106 projektów, które organizacje z Warszawy realizowały samodzielnie lub w partnerstwie z innymi organizacjami miało zasięg ogólnopolski, 9 realizowano na Mazowszu, a kolejne 55 w 15 pozostałych województwach. 26 projektów dotyczyło współpracy dwustronnej z instytucjami z Państw-Darczyńców i były to głównie wizyty studyjne w tych krajach.

W projektach partnerskich przyjęcie przez organizacje warszawskie roli lidera projektu wiązało się ze zmniejszeniem ciężaru obowiązków formalnych, pracy administracyjnej, rozliczeń, a także uwolnieniem od konieczności wniesienia wkładu własnego przez organizacje partnerskie.

3. Ocena projektów zgłoszonych w konkursach dotacyjnych dokonywana była przez niezależnych ekspertów z dbałością o dochowanie standardów bezstronności, przejrzystości i rzetelności i w oparciu o opublikowane w Podręczniku dla wnioskodawców jasne kryteria merytoryczne. Nie było wśród nich kryteriów światopoglądowych.

Procedury programu i zasady oceny wniosków nie zawierały żadnych zapisów, które pozwalałyby na preferencję dla organizacji o określonym światopoglądzie czy wyznaniu. O dotacje w programie mogły ubiegać się wszystkie podmioty spełniające wymogi formalne zapisane w Regulacjach¹⁰ i w „Podręczniku dla Grantobiorców i Wnioskodawców”¹¹, w tym organizacje utworzone przez związki wyznaniowe i kościoły, o ile „finansowane działania nie promują bezpośrednio lub pośrednio religijnej doktryny, misji lub nie służą zmianie wierzeń czy nawracaniu na konkretną wiarę”.¹²

Projekty zgłaszane w konkursach grantowych prowadzonych w ramach programu oceniane były przez 115 niezależnych, zewnętrznych ekspertów, wybranych w otwartym naborze w oparciu o ich kompetencje dotyczące danej dziedziny i wiedzę na temat funkcjonowania organizacji pozarządowych. Podstawą oceny były: (1) zgodność projektu z celami programu i z założeniami obszaru, (2) jakość projektu: kompetentne i wyczerpujące uzasadnienie potrzeby podjęcia działań, (3) adekwatność, logika i spójność planowanych działań, osiągalność i trwałość zakładanych rezultatów, adekwatność harmonogramu i racjonalność budżetu, uwzględnienie tzw. zagadnień przekrojowych, do których – zgodnie z regułami programu – zaliczały się: zasady dobrego rządzenia, zasada równych szans, w tym równość szans kobiet i mężczyzn, oraz zasady zrównoważonego rozwoju. Kryterium światopoglądowe nie było elementem oceny projektów.

Autorzy publikacji stawiają Fundacji Batorego zarzut rzekomego preferowania w programie projektów o „wyraźnie lewicowym lub liberalnym profilu” (str.9) podsumowując wolumen pomocy udzielonej takim właśnie podmiotom tylko w dwóch obszarach tematycznych: „Zwalczanie dyskryminacji” i „Przeciwdziałanie wykluczeniu” na „21,2 milionów zł (ponad 43% całej sumy przeznaczanej na projekty w tych ścieżkach)”.

Stwierdzenie to jest nieprawdziwe, a przedstawione na jego poparcie „dowody” nie znajdują potwierdzenia nawet w zmanipulowanych i arbitralnie dobranych danych przytaczanych przez autorów publikacji.

Dowodem takim ma być, po pierwsze, prezentowane na str. 9-13 publikacji zestawienie 64 projektów pochodzących, jak utrzymują autorzy, z dwóch obszarów tematycznych „Walka z dyskryminacją” i „Przeciwdziałanie wykluczeniu” podsumowanych kwotą 13 973 740,07 zł. Jednak analiza zestawienia pokazuje, że na liście 64 projektów znajdują się projekty nie z dwóch, ale z pięciu obszarów

¹⁰ Regulacje art. 2.3 Kwalifikowalni wnioskodawcy

¹¹ <http://www.ngofund.org.pl/projekty-tematyczne/dokumenty-do-pobrania-projekty-tematyczne/>

¹² Regulacje art. 2.3.5

tematycznych. Poza 2 projektami ze ścieżki „Przeciwdziałanie wykluczeniom” i 53 ze ścieżki „Zwalczania dyskryminacji” są tam również projekty z obszaru „Dzieci i młodzież” (5 projektów), „Kontrola obywatelska” (3 projekty) oraz 1 projekt dotyczący współpracy dwustronnej.

Niejasne jest, w jaki sposób i według jakiego klucza autorzy publikacji Ordo Iuris zakwalifikowali powyższe projekty jako „zgłoszone przez organizacje o liberalnym i lewicowym profilu światopoglądowym”. Na liście tej znalazły się bowiem: 23 projekty dotyczące walki z mową nienawiści, 17 dotyczących wsparcia dla osób LGBTQ i przeciwdziałania ich dyskryminacji, 7 dotyczących integracji uchodźców i cudzoziemców, 7 dotyczących przeciwdziałaniu dyskryminacji mniejszości etnicznych, rasowych, narodowych, zwalczania ksenofobii i języka dyskryminacyjnego w mediach, 6 dotyczących równości płci i prawa kobiet do decydowania o sobie, 3 dotyczące prawa do lekcji etyki i innych niż katolicka religii w szkole, 1 dotyczący monitoringu usług klinik stosujących metodę in vitro.

Wydaje się zatem, że kryterium lewicowości i liberalizmu wyznaczają – zdaniem broniącej wartości chrześcijańskich Fundacji Ordo Iuris – takie działania jak: pomoc uchodźcom, przeciwdziałanie mowie nienawiści, ksenofobii i rasizmowi, przeciwstawianie się dyskryminacji i przemocy wobec mniejszości etnicznych, religijnych i wyznaniowych, w tym Romów, Żydów, Chińczyków, Ukraińców, cudzoziemców, a także Kociebów. Działania te, ich zdaniem, są wyłączną domeną ludzi o poglądach liberalno-lewicowych.

Drugi „dowód” to zaliczenie do puli „podmiotów liberalno-lewicowych” 35 kolejnych organizacji, które rzekomo otrzymać miały w w/w ścieżkach wsparcie na kwotę 7 226 099,72 zł (str. 14). Jakie to są podmioty i dlaczego zaliczone zostały do puli „liberalno-lewicowych” nie wiadomo. Autorzy tym razem nie podają ich pełnej listy, wymieniając jedynie nazwy 21 organizacji, bez opisu realizowanych przez nie projektów czy kwot przyznanych im dotacji.

Podobnie wygląda zarzut rzekomej dyskryminacji w programie organizacji chrześcijańskich, z których – według wycień autorów publikacji – tylko 6 uzyskało wsparcie na kwotę zaledwie 1,5 mln zł i to „na projekty, które nie miały na celu propagowania doktryny religijnej (np. wsparcie idei wolontariatu wśród młodzieży).” Abstrahując od tego, że regulacje i wytyczne dotyczące wdrażania programów z Funduszy EOG nie pozwalały na finansowanie projektów mających na celu „propagowanie doktryny religijnej”¹³, stwierdzenie to ponownie mija się z prawdą.

Ponieważ Fundacja Batorego nie pytała przedstawicieli organizacji składających wnioski o światopogląd i wyznanie, nie wiemy, ile z nich jest organizacjami chrześcijańskimi, konserwatywnymi, prawicowymi, lewicowymi czy liberalnymi. Jedyne, co można stwierdzić to fakt, że wśród organizacji, które realizowały projekty w kilku różnych ścieżkach, wskazać można nie 6, ale co najmniej 28 takich, których nazwy wskazują na to, że w swoich działaniach kierują się misją i światopoglądem chrześcijańskim. Znaleźć je można łatwo przeglądając listę przyznanych dotacji na stronie programu ngofund.org.pl.

4. Program prowadzony był z poszanowaniem przepisów ustawodawstwa prawnego i międzynarodowego, a projekty realizowane w ramach programu były zgodne z polskim prawem i Konstytucją RP. Pojęcia dyskryminacji mniejszości i wykluczeń interpretowane były zgodnie z przepisami zawartymi w dokumentach regulujących wdrażanie programów wspieranych z Funduszy EOG, przyjętymi przez Polskę konwencjami praw człowieka Rady Europy i ONZ oraz zapisami Traktatu Unii Europejskiej, których Polska jest stroną.

Fundacja realizowała program zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, tym samym zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, a także zgodnie z umowami międzynarodowymi dotyczącymi

¹³ Regulacje art. 2.3.5

Funduszy EOG na lata 2009-2014, w tym zapisanymi w dokumentach regulujących wdrażanie programu dla organizacji pozarządowych priorytetowymi obszarami wsparcia, do których należały: działania mające na celu ochronę praw człowieka, w tym w szczególności praw kobiet, zapobieganie i zwalczanie ksenofobii, homofobii, rasizmu, antysemityzmu i wszelkich form dyskryminacji ze względu na rasę, wyznanie, pochodzenie etniczne, płeć lub orientację seksualną. Dodatkowo, zgodnie z życzeniami Państw-Darczyńców, zapisanymi w specyfikacji na zarządzanie funduszem dla organizacji pozarządowych oraz umową między operatorami funduszy a Biurem Mechanizmów Finansowych, w programie zwracano dużą uwagę na kwestie horyzontalne takie jak: zwalczanie mowy nienawiści, przestępstw z nienawiści i ekstremizmów, przeciwdziałanie molestowaniu seksualnemu, przemocy wobec kobiet i handlowi kobietami, problemom mniejszości romskiej oraz promocji tolerancji i porozumienia między kulturami. Dyskryminacja i wykluczenia społeczne rozumiane były tak jak definiuje je karta Narodów Zjednoczonych i Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

Autorzy publikacji Ordo Iuris zarzucają Fundacji Batorego, że w wyborze projektów dofinansowanych w programie Obywatele dla Demokracji „premiowane było skupienie się wyłącznie na pewnych grupach, które – a priori – zostały uznane za dotknięte dyskryminacją i wykluczeniem”, takich jak „działacze LGBTQ, homoseksualiści, kobiety chcące dokonać aborcji, uchodźcy, imigranci, przy jednoczesnym pominięciu innych grup, których członkowie spotykają się z dyskryminacją i atakami spełniającymi kryteria tzw. „mowy nienawiści”, takich jak: rodziny wielodzietne, praktykujący chrześcijanie, małżeństwa, działacze pro-life, osoby na prenatalnym etapie rozwoju”.

Wszelako wszystkie badania i sondaże opinii publicznej potwierdzają, że z problemem dyskryminacji, przemocy i mowy nienawiści stykają się w Polsce nie katolicy, stanowiący 80% większość polskiego społeczeństwa, ale mniejszości: etniczne, rasowe, narodowe, seksualne, a w szczególności Żydzi, Romowie, Ukraińcy, cudzoziemcy i Muzułmanie oraz osoby LGBTQ.¹⁴ Na murach polskich miast i miasteczek nie sposób znaleźć napisów wymierzonych we wskazane przez Fundację Ordo Iuris grupy rzekomo dyskryminowane. Powszechnie są natomiast graffiti szubienicy z gwiazdą Dawida, napisy „Jude raus, śmierć pedałom, j...ć Żyda”. To te mniejszości narażone są najczęściej na fizyczne czy werbalne ataki. Nic więc dziwnego, że to one były głównie adresatami działań organizacji obywatelskich, które nie chcą się pogodzić z coraz powszechniejszym przyzwoleniem na mowę nienawiści i akty przemocy.

Fundacja Ordo Iuris w swojej publikacji formułuje zarzut, jakoby projekty realizowane w ramach programu Obywatele dla Demokracji były niezgodne z polskim prawem i Konstytucją RP. Ten zarzut opiera się na subiektywnej, nie mającej oparcia w faktach nadinterpretacji celów i działań podejmowanych w ramach projektów przeinaczającej ich rzeczywistą treść i cel. I tak np. projekt mający na celu zapewnienie dostępu do lekcji etyki i lekcji religii uczniom o wyznaniach innych niż katolickie, bezpodstawnie przedstawiany jest jako niezgodne z prawem działanie służące ograniczeniu prawa do religii w szkołach. Pacjencki audyt ośrodków zajmującymi się leczeniem niepłodności metodą in-vitro, mający dostarczyć rzetelnych informacji o jakości funkcjonowania tych ośrodków, krytykowany jest za „brutalizowanie języka i przedstawianie procesu tworzenia życia w sposób tak dalece skomercjalizowany, co budzi zastrzeżenia w świetle art. 30 Konstytucji”. Projekt, który dotyczył m.in. zbadania dostępu do legalnych zabiegów przerywania ciąży i zdefiniowaniu problemów w dostępie do tych świadczeń, opisany został jako „wspieranie osób na stale związanych z tzw. przemysłem aborcyjnym”, zarzucono także, że „niektóre formy realizacji projektu mogą ocierać się o znamiona czynu zabronionego zdefiniowanego w art. 152 paragraf 2 kodeksu karnego (pomoc w nielegalnej aborcji)”. Autorzy raportu przywołują też artykuł 18 Konstytucji [który mówi, że: „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”] i stwierdzają, że według nich artykuł ten w formie „deklarowanej”, lecz – co sami przyznają – „nie ustanowionej” zakłada „tożsamości małżeństwa, jako

¹⁴ <http://cbu.psychologia.pl/pl/publikacje/raporty-z-badan>

związku kobiety i mężczyzny”. Na tej podstawie zarzucają niekonstytucyjność działań dotyczących instytucjonalizacji związków osób nieheteroseksualnych.

Konkluzja

Każdy ma prawo do oceny dystrybucji funduszy EOG przeznaczonych dla organizacji pozarządowych i proponowania lepszych rozwiązań. Służyły temu konsultacje społeczne, prowadzone zarówno na etapie przygotowania programu dla organizacji pozarządowych w poprzednim okresie dystrybucji Funduszy EOG w latach 2009-2014 jak i podczas przygotowania do kolejnego okresu 2014-2021. Fundacja Ordo Iuris nie wzięła w nich wtedy udziału. Zamiast tego przyjęła taktykę posługiwania się insynuacjami wobec Fundacji Batorego jako operatora programu i wobec organizacji, które realizowały projekty wsparte w jego ramach, po to, by na koniec stwierdzić, że najlepszym rozwiązaniem jest ustanowienie tworzonego przez rząd Narodowego Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego jako „operatora centralnego” rozdzielającego fundusze. Nie ulega więc wątpliwości, czemu służy sygnowana przez Ordo Iuris publikacja. Szkoda, bo rzeczowa rozmowa ukierunkowana na wspólne szukanie lepszych rozwiązań mogłaby przyczynić się do efektywniejszej dystrybucji funduszy przeznaczonych na rozwój społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.

Post scriptum

Autorzy publikacji w swoich komentarzach publikowanych w kanałach społecznościowych utrzymują, że „zwracali się do Fundacji im. Batorego o szczegółowe informacje na temat przebiegu procedury oceny wniosków - i pomimo upływu kilku miesięcy nadal nie dostali odpowiedzi”. Oświadczamy, że informacja ta, sygnowana przez jednego z autorów publikacji, pana Pawła Jabłońskiego, jest informacją nieprawdziwą. **Na adres Fundacji Batorego nie wpłynęło żadne pismo od Fundacji Ordo Iuris ani drogą korespondencyjną ani drogą mailową**, w związku z czym nie mogliśmy udzielić Fundacji Ordo Iuris odpowiedzi.

Otrzymaliśmy natomiast w dniu 12 czerwca 2017 pismo sygnowane przez Konfederację Inicjatyw Pozarządowych Rzeczypospolitej, na które odpowiedzieliśmy pismem skierowanym na podany przez nadawcę adres. **List nasz wysłaliśmy dwukrotnie i dwukrotnie nasza odpowiedź została nam zwrócona w związku z nieodbieraniem przesyłek przez adresata pod wskazanym w korespondencji i KRS adresem.** Rozumiemy, że Instytut Ordo Iuris silnie utożsamia się z Konfederacją Inicjatyw Pozarządowych Rzeczypospolitej, jednak zasady reprezentacji są jasno zapisane w ustawie o stowarzyszeniach i Fundacja Ordo Iuris nie jest prawnym reprezentantem KIPR, ale jedną z organizacji członkowskich.